

DANIČA.

Katolišk cerkven list.

Tečaj XII.

V Ljubljani 12. vel. travna 1859.

List 10.

Molitev o rojski.

Vsemogočni! Bog pravice!
Daj nam moč in práv pogum.
Sij nam mil. ko svit danice.
Ker nas plaši vojske šum.
Ze bandera so razpete.
Tromba poje, meč blešči.
Oh! navdihni naše čete.
Njih voditelj bodi Ti!

Avstrijske mirne trate
Varuj Bog, pravice zid;
Blagor, sreča se smehljate.
Kjer kraljuje rajski ščit.
Mira oljka je vsahnila,
In sovražnik stavi past;
Razpni Ti mogočne krila
Avstrii ohrani čast!

Upno car se v Te ozéra.
Čuj! molitev. Kralj nebés!
Njega uči jo Tvoja véra.
On za pravo vnet je ré.
Nemški hrast, slovanska lipa
Mu šumé poklon goreč;
Varuj Ti nam Franc Josipa
In družino vsih nesreč.

Ki razteri si dom sedmeri,
Si resnici terdna var.
Zle hinavec v prah poderi.
Strél in groma Gospodar!
Nad nje dvigni meč pravice,
Zmédí groza njih oči,
In premagaj berž tamnice.
De nam kmalo mir cveti.
France Zakrajšek.

Nekdanja pasijonska procesija.

V Veliki petek 22. mal. trav. V nekim listu vlaneke „Danice“ so častiti gospod Luka Dolinar vprašali, če je komu kaj znano, kako in kje se je na Krajskim obhajala pasijonska procesija ali razkazovanje terpljenja Gospodoviga v Veliki petek. Naj tukaj povém, kolikor sim od tega našel.

Kako se je obhajala ta procesija v Ljubljani, nekaj pové Valvazor s temi besedami: V l. 1617 je šla procesija pervikrat iz kapucinske cerkve po vsim mestu. Ta obhod imajo od tedaj vsako leto Veliki petek, in se opravlja za njo po bratovšini Božjiga Zveličarja iz Tropa navove zaloge. Gledat ta obhod se shajajo ljudje po več milj dalje od mesta; in vsi ptujci hvalijo, de skorej nikjer niso vidili tako lepe, pobožne, in dolge procesije. Ta obhod je po noči, pri neštetihi lučih in svetilih, in pri njem se skazuje vse terpljenje Kristusovo in mnoge zgodbe iz stare in nove zaveze. Vse to pa skazujejo z nošnjo ali z vožnjo, ali peš gredoči ali na konjih jezdoči. Pri tem obhodu se kaže razun pobožnih gledavcov tudi mnogo bičarjev (gajžljavcov), ki se sami bičajo, tudi mnogo tacih, ki križe nosijo, mnogo pušavnikov, itd. (Valvazor XI. b. str. 695).

O tej procesiji je dr. H. Costa govoril v 15. zboru zgodovinskiga društva v Ljubljani, ter razlagal, de se je obhajala vsako leto do časov cesarja Jožefa II. Izhajala je iz kapucinske cerkve, ki je stala na kraji sedanjiga zvezdniga drevoreda, in je šla po gosposki ulici, čez novi terg po čevljarski ulici, čez čevljarski most in stari terg proti cerkvi sv. Jakopa, in potem nazaj čez veliki terg, špitalske in kapucinske ulice zopet v kapucinsko cerkev. Osebo Kristusovo so iz začetka namestovali blagorodni možje, potem pa tudi drugi ljudje. Duhovšina se ni vdeleževala pri teh procesijah; ko so pa časama mnoge nerodnosti se vrinile v té obhode, je bila duhovna oblast celo nasprotna. Škof Karol grof Herberstein je tedaj l. 1781 in 1782 namesti une procesije dal podobo mertviga Zveličarja na

mertvaškim nosilu nesti iz škofjske cerkve po mestu okrog; ko je pa cesar Jožef II. l. 1783 prepovedal vse posebne procesije, je nehal tudi ta obhod. De se je pasijonska procesija odpravila, ni bilo čuda; zakaj reč, ki se je iz začetka obhajala z vso pobožnostjo, je v zadnje postala posvetna kratkočasnost. Ranjki profesor dr. Juri Dolinar, ki je tisto procesijo še vidil, je pripovedoval, de se je med njo marsikaj nerodniga in pohujšljiviga godilo. (Glej Mittheil. des hist. Vereins für Krain 1857 str. 100 in 101).

Tudi v Kranji se je obhajala pasijonska igra saj nekatere kratí dr. H. Costa je v 13. mesečnim zboru zgodovinskiga društva to igro nekoliko razložil po nekim rokopisu, iz kteriga se kaže, de je bila 6. mal. trav. 1730 na občnim tergu v Kranji skazovana, in sicer v nemškem jeziku. Ves pasijonski igrokaz je razdeljen v 15 nastopov.

Beseda v tej igri je sploh nemška, namesani so tudi latinski glasovi vmes; govor je djan v pesniške verstice, ki imajo pa štoklasto soglasje na koncu. Jezik v tem igrokazu se razodeva, kakor de bi bil doma v nemškem Korotanu; ondi so bile nekdanji čas take pasijonske igre v navadi, še so se v naj novejšim času ponovile v Dolgi vasi in v Lesniku l. 1852.

Igro je začenal angel z žalostnim petjem, in vsak nastop je zopet angel končaval s pesmijo, v kateri je izgovarjal svoje premisljike in občutke zavolj žalostne dogodbe. — V rokopisu je pristavljeno, de so pri tem skazovanji terpljenja Gospodoviga vsi gledavci obilno solz pretakali. (Mittheil. des hist. Vereins für Krain 1857 str. 69).

Enaka pasijonska igra je bila prejšnje čase v Teržicu navadna vsak Veliki petek, pa v slovenskim jeziku. Zgodba je bila razdeljena v več nastopov, kakor pri pasijonski igri v Kranji; tudi se je po enakim potu skazovalo mnogo oseb, kakor ondi. Ko sim bil otrok, je še živel tisti mož, ki je Kristusa namestoval; Bogeč so mu rekli po navadi. Na zgornjim koncu terga se je terpljenje Gospodovo začelo skazovati z molitvo v vertu; sodba je bila na tergu, kjer je več hiš imelo spredaj mostovže ali balkone (pomolja), na kterih so se vsedali sodniki; križanje pa je bilo na drugim koncu terga na nekim griču. Razun terpljenja Gospodoviga so se kazale tudi druge zgodbe, ki so s terpljenjem v nekaki zvezi; na pr. Adam in Eva v paradizu, poterpežljivi Job, zadnja večerja. Za ta del so se nosile posebno napravljene podobe na odrih, kjer je mladost zgodbo skazovala. Ostanek pogovora med Jobam in njegovo ženo mi je še znan iz maternih ust; iz tega se utegne posneti zgled, kaka beseda se je rabila. Jobova žena je med drugim govorila:

„Job, Job, Job! ti priprosti mož!

Na gnoji konec vzel boš.“

Job ji je odgovarjal:

„Jobnja, ti priprosta žena!

Govoriš kakor neumnih ena.“

Reči se mora, de takošna igra je v zadnje začela

biti preveč šaliva, celo spačena, svetih reči nevredna. Sodniki so bili, na primer, nemarno oblečeni, na pol obuti, na pol bosi; otroci, ki so igrali zadnjo večerjo, so bili v poslednje jedi in pijače preveč siti. Posebno nerodno pa so se obnašali preoblečeni hudobni duhovi; razne burke so uganjali, in gledavcem marsikaj nespodobno ponagajali. Po takim se ne more drugač reči, kakor de je bilo prav in potrebno, odpraviti takošne igrokaze, in de tudi sedanji časi niso pripravni, enako skazovanje terpljenja Gospodoviga ponavljati.

Hi koncu naj še to povém, de so se zraven té igre tudi bicarji (gajzljavci) vidili, ki so se sami bicali; in to je bilo do poslednjih časov v navadi. Kot otrok sim še poznal moza, ki je bil od kdaj navajen se bicati v Veliki petek; ko je bila pasijonska igra odpravljena, se je vselej se doma na večer bical. Nekdanje case so tedaj tako iskali, živ občutek terpljenja Kristusoviga v sebi obuditi. Takošnega bičanja ni ravno treba, ali močnejšiga zatajevanja in globokejiga premišljevanja se moramo prijeti, de se bodo naše terde in kamnitne serca omecile k pravi žalosti nad terpljenjem Gospodovim in nad našimi grehi. Premišljevanje krizeviga pota Gospodoviga je za ta del posebno priporočevati; ondi se pobožnost lahko obuduje brez nevarnosti, de bi se sveta reč v napačno obrnila. Tudi obiskovanje Božjiga groba in branje terpljenja Gospodoviga po besedah svetiga evangelija zamore prave žalostne občutke v vsi obilnosti obudovati.

Pomniti je še, de se je skazovanje terpljenja Gospodoviga in družih skrivnosti njegoviga življenja iz začetka po mnogih krajih, posebno na Nemcih, godilo z vso pobožnostjo. Tako se here v spominkih Akvilejske cerkve pri Bernardu de Rubeis, de so korarji in drugi duhovniki Čevdatske cerkve l. 1298 o binkostnih dneh napravili igrokaz od skrivnosti Kristusoviga življenja v pričo patriarha Rajmunda. Skazovali so pa terpljenje, vstajenje in vnebohod Jezusa Kristusa, prihod sv. Duha, in drugi prihod Gospodov k sodbi; vsa ta igra se je godila v dvoru patriarškiga poslopja, in pa z vso spodobnostjo in častjo. Enako igro od terpljenja Gospodoviga je duhovšina Čevdatske cerkve skazovala v l. 1304 v pričo patriarha Otobona. (De Rubeis Monumenta ecclesiae Aquil. Appendix str. 28 in 30). V začetku je tedaj taka pasijonska igra utegnila podobo pobožnosti ohraniti; pozneje jo je človeška spačenost obrnila v nespodobnost.

Hicinger.

Vera — edina prava tolažba v revšini.

(Konec.)

Pa ne misli, de ti daje vera le tolažljive besede; daje ti tudi gnado, ki te krepeča za terpljenje; kaže ti naj popolnisi zgled poterpežljivosti, ki te uči, kako ti je terpeti. Čimu so ti nauki gole človeške pameti, in kaj ti pomaga jasna (posvetna) modrost; ali ti more kaj pomagati ob uri terpljenja? K večimu ti navdihne lepih misel, izrekov in pregovorov, de kratko rečem, daje ti dobrih besedi; ali ti pa more dati moči, de bi lepe nauke spolnoval? Saj veš, de se dobro ložej govori, ko stori! — Ali, v veri najdes Nekoga, ki ni samo učil, temuč je svoj nauk sam spolnoval — sam terpel, terpel nar strašnejši muke, in s tim terpljenjem tije zaslužil milost ali gnado, de moreš tudi ti poterpežljivo in zaslužljivo terpeti. Ozri se tedaj, kdor terpiš, na križaniga Jezusa, ki vsem revnim kliče: „Poglejte, ali je kaka bolečina, kakoršna je moja!“ Ako terpiš po nedolžnim; vedi! tudi on ni imel nobeniga pregreska na sebi. Če terpiš na telesu, glej, tudi na njem ni bilo nič zdraviga od nog do glave. Če terpiš na duši, tudi njegova duša je bila žalostna do smerti. Če te preganjajo sovražniki, kdo jih je imel več in bolj ljutih? Če so te prijatli zapustili; tudi od njega so zbežali vsi učenci. Če ti je obupati in nimaš tolažbe; tudi on je bil zapušen na krizi. Če terpiš prav veliko in dolgo; tudi on je pre-

stal neizrečeno veliko od svojiga rojstva do zadnjiga izdihljeja! Resnično! ni ga terpljenja, ne žalosti, de bi ne imel že prednika nad Njim, ki ti je zgled, tolažnik in mogočen pomočnik. Ker glej, vse to je preterpel on radovoljin, ne primoran, prestal zate, de ti je pridobil gnado, brez ktere bi ne mogel terpeti.

Kdo pač bi se ti ne čudil, o moč, o tolažba sv. vere! Kako ogledalo je človek, ki kristjansko terpi, ki terpi v moči sv. vere, vreden je, de se zgledujejo nad njim angelji in ljudje! Ali si že vidil kdaj, dragi bravec! koga na smertni postelji, ki je bil prav verin kristjan? Pojdi in poglej! prepričal se boš kmalo, koliko premore sveta vera, kako omahljiva pa je nevera.

Kadar je treba umreti, — takrat ko je posvetna nečimernost očitna tudi tistim, ktere je celo življenje slepila s svojo goljufljo; takrat, ko se bliža duša višimu življenju, ki je bila popred na posvetnost navezana, zdaj pa oproštena zemeljskih vezi, — takrat se razodene vera z vsim svojim blagoslovom, s svojo Božjo tolažbo. S kako poterpežljivostjo napolnuje umerjočiga v naj grenkejših bolečinah, posebno potem, ko se je pokrepčal z angeljskim kruham za potovanje v večnost, ko mu je pomaznilo slabe ude sveto olje. Kako voljno se vda v Božjo voljo, in na obrazu se mu bere blagi mir! — Pridi in poglej! —

Tako moč ima vera — katoliška vera; zato jih je veliko, kteri, čeravno ves čas v neveri preživijo, poveljujejo v smerti tolažila sv. Cerkve, ali vsaj hrepenč po njih; kakor n. pr. Voltaire (reči Voltér).

To je bil pravi neverški teršak, pa ko ga je mati vprašala, kako naj bi se ravnala v verskih zadevah, ji je odgovoril: Varniše je katoliško umreti, laglje pa neverško živeti.

Zapomni si še te-le skušnje, po neštevilnih zgledih poterjene:

a) Nikol nobenimu še ni bilo žal, de je zvest ostal pravi veri, veliko jih je pa bitko objokovalo, ker so se v lahkomisljeni, prijetni mladosti položili neveri v naročje.

b) V nevero in krivovero zabrede človek, kadar mu je življenje sladko, v sreči, zdravji in blagostanji, tedaj takrat, ko misli, de ne potrebuje nobene tolažbe; — pa ne, kadar je bolan, na smertni postelji, kjer najde tolažbo in pomoč le v pravi veri.

c) V cvetji tega življenja se marsikdo pravi veri iznevezti, ker se ložej živi v neveri. Nazadnje pa se jih veliko skesanih povračuje nazaj k sveti veri, ker smert v pravi veri je tolažljiva in dobra.

Kdor ima ušesa, de sliši, naj posluša!

Zgled. — Ferdinand baron Geramb, iz neke ogerske zlahtne rodovine, je bil rojen l. 1773. l. 1800 je bil cesarski dvornik na Dunaji. V vojskah 1805 in 1806 je bil poveljnik vojaški četi zoper Francoze; pozneje se je bojeval zoper nje na Španskim. Od tam se je podal na Angleško, za tem pa na Nemško. Tu so ga začeli Francoze sovražiti, ker je ljubil nemško, mu sorodno vladarstvo; tisti čas, ko so Francozi samopašno gospodarili tudi po Nemcih, so ga zgrabili in ga peljali v Vincennes, kjer so ga imeli zapertiga, dokler ni zmaga zedinjenih na Francoskim tudi njemu odperla prostosti. V ječi je začel premišljevati svoj notranji stan, in prisel je na duhovno pot, po kteri se tako hvale vredno obnaša. Oprosten se je svetu odpovedal in stopil v red, kteriga udje se imenujejo trapisti. On sam tako le piše o priložnosti od te reči: „Postal sim trapist; moje dolgo vjéte na stolpu vincenskim, moja železna mreža, sta me podučila boljše ko vse bukve, de vsi prijatli odstopijo in zbežé, ko nas stiska sila in se spravijo nesreče čez nas; — spoznal sim, de imamo le eniga prijatla, ki nas nikoli ne zapusti, namreč Jezusa Kristusa, Odrešenika našiga, in de zgine kakor dim vsa sreča, vse radosti, vsake svetne časti, z eno besedo, vse, kar je minljiviga. Stopil sim med trapiste, in rad na glas povém pred

vsim svetam, de sim trapist, de bi očitno se pokoril za svoje grehe, storjene ob času viharniga življenja. Svet naj nikar kaj družiga ne misli od mene, kakor de sim grešnik, ki vsaki dan v pokorjenji zdihuje k Bogu za odpušenje svojih grehov. Naj me imajo za posvetniga človeka, ki je pristopil, spoznavši prazno nečimernost in svoje grehe, k trapistam, de bi tu delal, molil, jokal, in na slami in pepelu umerl.“

Tako piše sam od sebe Geramb, spisavec popotovanja v Jeruzalem in na goro sinajsko.

V strašljivih dvombah, ko podre De v čednosti ne oslabiš,
Se v nič in prah na hip ti vse, Namembe blage ne zgrešiš,
Ko svetne uk modrosti jasne De serčno moreš se bojvati,
Omotni duši nič ne hasne: In v dobrim močin zmir ostati:

Kaj te k resnici pripelja, Kaj v boji tem podpéra te,
Gotovost kaj samó ima? De slavna zmaga tvoja je?
Vera. Vera.

V nesrečah težkih ko ječiš —
Za smert bolan ko bled ležiš,
Ko blizo že ti je ločenje,
Veselje večno, al — terpljenje:

Kaj z močnim upam te navdá,
K Ljubezni večni kaj peljá?
Vera. *) Ant. U—ek.

Naznanila iz Tonkinga in Kohinkine (Kočinčine). **)

Apostoljski namestnik v Tonkingu, v. č. gosp. Peter Andrej Retord, popisuje v pismu do svojiga velikiga namestnika (generalvikarja), kaj so ondotni kristjanje že prestali poprejšnje leta, koliko jih je že darovalo življenje za sv. vero, koliko družih nadlog, lakote, povodinj, kuge itd. so že mogli preterpeti. Naznanuje tudi list od mučenca Lorenca Ononga, kteriga smert je „Danica“ že omenila. Hočemo pa nekoliko več posneti iz njegovih muk, kar tako lepo priča njegovo serčno in keršansko stanovitnost. On piše: Ko sim bil pripeljan pred mandarina (ministra), me sili, de naj križ poteptam, in akoravno sim se na vso moč branil, le še zmirej v me sili, de naj ga pohodim. Potem mi vелеva mandarin: „Moraš povedati, koliko cerkev in duhovskih hiš je še tukaj, v kterih vaséh so ravno, in koliko domačih in koliko evropejskih duhovnov je še tukaj; ako mi tega ne poveš, boš bičan dotlej, de boš pod bičem umerl.“ Na vse te vprašanja le molčim, in serčno vse preterpim, bičanje in tudi njegovo kletvino zoper mene.

Tudi pred veliciga mandarina me peljejo, in ta ravno to vелеva, k čemur me je poprejšnji silil, namreč križ poteptati. Jest mu pa odgovorim: „Mandarin! raji umerjem, kakor pa de bi to storil! Le kmalo me v smert odloči!“ „Ne, ne, te nočem vsmeriti,“ pravi mandarin, „le pohodi križ, in te bom zvolil duhovna v našim tempeljnu, kjer boš srečno, veselo in zadovoljno živel.“ — „Nisim nikoli spoštoval bogov in malikov, ki so le hudobe, in le zaslužijo naše zaničevanje in sovraštvo.“ — „Ti si Jezusov duhoven? povej mi nektere vaših molitev!“ — Povem mu deset Božjih zapoved. — „Te molitve mi dopadejo; pa vi svojih mertvih staršev ne molite; to je velik greh, in nar večji naša kazen je premajhna, ker si prelomil zapoved otročje ljubezni do svojih staršev.“ — „Res je, de svojih mertvih staršev ne molim, kakor vi, veliki mandarin, ki njim v čast vpervič na vsakih pet dni, potem vsak mesec, in na zadnje že vsako leto samo pojedino pripravite; jest pa jih v svojim sercu ljubim noč in dan.“ — „V čem pa je ta tvoja ljubezen in to tvoje česenje?“ — „V tem, de zjutrej in zvečer zanje molim, de bi jim Bog, nebeški Oče, odpustil njih grehe; — spominjam se njih modrih ukov, in

po njih živim, de bi potem njim enkrat pridružen bil v nebesih.“ — Mandarin molči, in me reče v ječo odpeljati.

Moji stražniki v ječi me zmirej nadlegajo za denar, ako jim ga ne dam, de me bodo še hujsi trinožili; ker sim pa reven, že ne vem, kaj bi jim odgovarjal na njih vedno nadlegovanje. V Marijo, Mater Božjo, imam zaupanje, ter jo vedno prosim, naj mi sprosi stanovitnost do smerti v moji veri, de bi ne zatajil Jezusa, njeniga Sina in našiga Odrešenika, ki je zavoljo nas svojo kri prelil, de bi se zveličali. Zatorej sim tudi jest ves pripravljen, svojo kri preliti za vero, ki jo je On učil. Priporočim se pa vsim vašim misijonarjem in nunam v molitev; nikar ne mislite na to, kako bi me odkupili, le molite, de stanoviten ostanem do zadnjiga trenutka svojiga življenja.

Dalje popisuje gospod namestnik ukaze, ki so bili dani, de bi se kristjanje preganjali in kako bi se to nar ložej napravilo. — 7. roznika 1857, piše gospod namestnik, zopet zapoved pride, hujsi od poprejšnjih, v kteri kralj zapoveduje, kristjane nagibati k malikovanju, vелеva, de v enim letu morajo vsi biti malikovavci, in tisti, ki bi še ostali kristjanje, de bodo na obrazu zaznamnjani: tisti pa, ki bodo malikovavstvo sprejeli, de naj živé v miru na svojim domu. Še enkrat naj poskusijo jih pregovoriti, in če še kristjanje ostanejo, potem naj se vzamejo možje v vojasino, žene pa naj bodo mandarinske služabnice.

Terd in grozin je bil ta ukaz, piše gospod namestnik dalje, ni pa bilo ravno tako hudo, kakor smo se bali, ker kmalo potem je prišla povodinj, in mandarini so pozabili to zapoved ter je še oznanili niso. Ker je bila povodinj velika, in ker je dolgo časa, skorej dva mesca terpela, se je še druga nadloga prvi pridružila, namreč lakota; povodinj nam je bila namreč ves živež odnesla.

Lakota je toliko velika, de se zmirej sliši, koliko jih je tukaj pa tam lakote pomerlo, v eni vasi se šteje sto in petdeset mertvih, v drugi šestdeset do sto, in vedno se najdejo od lakote obnemogli. Vsako noč vidimo vasi goreti, ki jih lačni zazigajo, de si ložej živež dobijo od bogatejih. Neverniki svoje otroke žive zakopujejo, de jim jih ni treba rediti. V tem ko to pišem, pravi gospod vikari, se še malo rajza ne more na pösodo dobiti, akoravno se obeta, de se bo čveterno povernilo o prihodnji žetvi. Žalostno je viditi, kaj vse ti nesrečni ljudje jedó, de bi se prezivili; perje, travo, korenine, vsaktere červe požirajo. Tudi palmov les si pripravljajo v jed, ki ga v moko zdrobijo, in si potem kruh iz njega delajo. Pa zavoljo zmirej večji lakote se že kaj težko to drevje dobi. Ko kdo tako drevo dobi, ga poseka, deblo razkolje, ga še med druge razdeli, in potem ga domu spravijo. Domá deblo razsekajo na majhne polenca in v terske; jih do dobriga posušé, zdrobijo v moko, in iz nje si kruh pekó, ki sim ga tudi jest že jedel, in mi je precej dišal, piše gosp. namestnik. Išejo pa tih dreves po daljnih pustinah, med pečinami in kamenjem, ki je tako bodeče kakor žebli; v mokrih in merzlih votlinah morajo prenočevati, oblečeni z nekoliko capami, in zraven so še v nevarnosti, de bi jih tigri ne stergali. Te zveri so zadnje dve leti raztergale več kot šestdeset naših kristjanov, in več sto malikovavcov.

Ko pa od revšine družih govorim, piše dalje, našo revšino zamolčim, ker si jo lahko vsak sam misli. Od spreobrnjencov ne dobimo nič daril, temuč od vsih strani bi le še od nas radi pripomočkov, de bi si življenje oteli. Veliko denarja sim mogel razdati našim duhovnam, nunam in večimu delu keršanskih sosesk. Akoravno pa to človeka težko stane, bi se le še pozabilo, ko bi le kaj mogli storiti v spreobrnjenje malikovavcov, kar se pa ne da — nekaj ne zavoljo revšine kristjanov, nekaj pa zavoljo vedniga preganjanja. Le temnih in skrivnih krajev moramo iskati, de se v njih skrivamo. Tukaj domačinski naši duhovni še hodijo kristjane obiskovat in jim svete zakramente delit. Mi (evropejci) smo pa v vednim strahu, de bi nas ne dobili

*) Dr. Schlör, „der Schatz des Glaubens.“

**) Glej: Annalen der Verbreitung des Glaubens. Januar 1859. št. 147.

mandarini. Neutegama smo unkrat zaslišali, de so nas vidili zalezovavci, od mandarinov poslani; de bi ne bila zavoljo nas vsa vas nesrečna, smo hiteli k bregu in se po čolnih poskrili. Kmalo potem smo se mogli poskriti v podzemeljske votline, ki so grobam enake, in je človek v njih še živ pokopan. Enkrat smo mogli osem ur v taki votlini ostati, in le skozi majhno luknico smo hlipa dobivali, de smo zamogli dihati. Hudo je telesno terpljenje, pa še hujsi je dušno; človeku, ki iz take votline pride, se ne poljubi ne delati, ne kaj družiga početi.

Ker so pa mandarini le toliko preiskovali, ni bilo mogoče jim ubežati. Zato so mogli nekteri svoje življenje dati, in so si zaslužili krono marternikov. Od njih prihodnjic dalje.

Od judov kaj.

(Konec.)

Zraven tega pa prosimo, de bi Bog hotel kersanstvo rešiti tega ljudstva, ker je zanj res prava šiba in nadloga; in to je treba ravno sedanji čas iz dna serca prositi; zakaj kakov jarem de so judje sedanjemu kersanstvu že oklenili, je komaj verjeti. Naj toraj pristavim, kar piše v tej zadevi imenitni katoliski časnik: „Zgodovinsko-politični listi“ v sestavku: Poslednje judovske homatije in kersanska država. 1) „Ravno 12 let je, kar je francoz Toussenet judovsko denarsko moč štel med perve trinoštva, kterih mora prihodnja ljudstevna spomlad človeštvo rešiti. Znano je tudi, de je zadnja francoska prekucija (l. 1848) posebno v Elzasu že na to namerjala, de bi se sprevernila v splošno judovsko preganjanje. V pojasnjenje te nepričakovane prikazni se je takrat glas po časnikih gnal, odkar so judje na Francoskim čisto osvobodili ali razvezali, de je veči del vsiga zemeljniga posestva v Elzasu trikrat še skozi judovske roke, pa še ene njive niso sami obdelali. Toussenet je terdil, de se sploh po Francoskim omamna presila judovskiga detja po vsih obertnijskih in kupcijskih razmerah, v nar imenitniših zadevah političniga in družinskiga (socialniga) življenja razodevlje. Z ostroumnim in skor številarskim dokazovanjem sledi za dobro skritimi, vsakdanjimu očesu le dozdevanimi toki in podzemeljskimi prekopi, iz kterih kolabara judovska premogočnija prestole gojimov (kristjanov) in njih svet v Izraelov prid obrača in suče. Zapadno — deželsko človeštvo se je od tistihmal za 10 let postaralo: kar je Francozu Toussenelu takrat še utrudne preiskave in zasledovanja prizadjalo, je zdaj pred vsimi očitno. Nar bolj na Francoskim, itd.“ Nato popisuje, kako de napoleonstvo streže judovstvu, in pravi dalje:

„Kdor je kakor nekoli političske prikaze, ki so se poslednje mesce sproževali, bolj natanko premišljeval, je vidil — kakor v sanjah — vse mogočnejše se gibati, ki se bodo dans ali jutri zversteni borili v veliki določivni bitki. De pa ravno judovstvo tolikanj očitno in mnogostransko vihteno silo med temi prikazi zasada, se je moglo vsaj čudno zdeti; in ne vemo ne jasniši dokaza, de se je poslednja nit pretergala, ki je naše očitne zadeve še zmiraj s kersanskim srednjim vekam vezala, kakor ravno tisto nesramno prederznost, s katero so severno-amerikanski judje o prvi priloznosti že zoper edino ime kersanskih narodov, de ne rečemo, — zoper ime kersanskih derzav planili. — Res čudno! ravno tista prigodba, ki jo je ves ljubi svet ko nar veči slavo naše napredajoče omike zglasoval, — de je toraj ravno ona amerikanskim judam prilika bila, de so očitno ugovarjali zoper staronavadno besednijo, poleg ktere se je sploh ta omika ko stoletna pridobitev kersanskih narodov celó v zapadni republiki še zmiraj zaznamovala! Treba bi se bilo sicer komaj le nekoliko ozreti na žalostno stanje ju-

dovako po Rusovskim in Poljskim, kakor ga vsi popotni in drugi sporočevavci z nekako meržnjo popisujejo, in spoznali bi, de ptujsko judovsko ljudstvo kersanskim narodam, pri kterih gostuje, v omiki nikjer ne napreduje, ampak povsod le od njih pridelkov živi in se redi. Nikjer se pri slabotnih in spridenih kersanskih rodovih ne razodevlje kaj dobrodevniga vplivanja primesaniga judovskiga življa (elementa), temuč nasproti še judje bolj glojejo po tacih terhlenih truplih ko zjeden strup z vedno veči razdjavno močjo. Res je sicer, de se povsod, kjerkoli ljudsko življenje boleha, nenavadno rodovitijo, tode le tvarinsko (materialno) na stroške dušniga in telesniga pogina kersanskih ljudstev, med kterimi prebivajo. Tako rastejo vsigdar med slovanskimi narodi ko žganjarji in sladkarijski krošnjarji in teržijo z nar hujsimi strastmi svojih kersanskih sužnikov. — Ko je bil toraj morski telegraf med Irskim in med Ameriko speljan, in so bili prvi dopisi med angleško kraljico in predsednikam združenih derzav po njem zmenjevani, je poslednji — Buchanan po imenu, razodevaje svoje veselje nad tem neverjetnim približanjem med tako daljnimi prostori zemlje rabil besedo: „vsi narodi kersanstva.“ Berž mu to judovski rabin, dr. Kalis, očita, in Buchananu se je prilično zdelo, z lastnim pisanjem splošno judovsko nevihto potolaziti in se izgovarjati, de je vedno še besedoval za versko in popolnoma vestno svobodo, in de s tisto besedo ni namerjal judam količkaj kratiti. Ob kratkim, glavav severno-amerikanskih derzav se bo pač anal, v zadevah človeške omike še kterikrat kaj od „kersanstva“ opomniti.

Ob tisti priloznosti se je sploh še le pervikrat sprevidilo, de je judovska tvarinarija prekosila tudi glasovito navihanost severniga Amerikanca, in de judovstvo noter do glavavstva republike nič manj ne premore, kakor že po nekterih deželah stariga sveta. Kmalo potem so govorili, de bode novi sporočnik sev. am. derzav v Madridu pač kak jud le in Rothsildov mešetar, — na Španskim, kjer je judam več ko 300 let že prepovedano bivati. Berž ko ne hočejo nesrečno kraljestvo judovski berklavnosti odpreti, in ker jim je to pred nekaj leti s Francoskiga in Nemškiga sem spodletelo, hočejo to storiti s pomočjo amerikanske diplomacije. „Jud“ je na Španskim nar gerji zmerjanje, in velja toliko, kakor izdajavec naroda in narodovstva, zakaj bi se neki ta sredovečna kersanstevna prevzetnija španskiga ljudstva ne ponizala, saj se je od leta sem celó derzavni zbor mogočniga anglikanstva judam odpreti mogel, in slovo dati ponosu, de je vseskozi kersansko truplo?

Za Francoskim ni nobene zmed večic derzav, v kteri bi judovstvo mogočniji bilo, kakor na Avstrijskim — pri nas! Vender pa v našim cesarstvu vsimu novotarjenju vkljub nismo še do tje je zagazili, de bi z 800.000 dušami ptujiga naroda, ki obstoji sam zase v nar tesnej versko-narodni zvezi, po enaki meri kakor s kersanskimi verstvi sploh in vseskozi ravnali. Zlasti na Avstrijskim veljajo še tiste derzavljanske zapreke zoper judje glede njih zemljiške pridobivne in posadne vpravičenosti; to se pravi, naj se posestvo zemljiških dober za zdaj še varuje nesreče, de bi postalo judovsko kupcijsko blago. Taka ograja pa je za judje toliko nepriležniši, odkar je derzava za svoj dolg pri narodni banki derzavniga posestva za 150 milijonov vrednosti odstopila, zakaj z njegovim pokupljenjem bi se bile začele prezale barantije. To razmero si moramo dobro zapomniti, de homo čudni šunder dobro razumeli, ki skor po vsih avstrijskih časnikih venomer perska in hoče: „neizločno enakopravnost vsih verstev“ po cesarstvu, ali pa „osvobodenje vesti“ (unbedingte Gleichstellung aller Confessionen, „Befreiung der Gewissen“ — „Gewissensfreiheit“). Nasproti tacim geslarijam začudeni poprašujemo: Kaj Avstrija teh dobrot sedanjiga časa resnično še ne premore? Kaj toraj naj pomeni — v skrivnostno perktivnih zlobodrijah in modrijah ves avstrijski blagor gledé notranje in vnanje politike zmiraj le na to „Gewissensfrei-

) Skušal sim po moči umevno prestaviti — po domače povedati. Če se toraj sem ter tje bolj terdo bere, je tega kriva reč sama na sebi, naš jezik, in — moje uho; scasama boljši. Pis.

heit“ in „Gleichstellung aller Confessionen“ natvézati, saj so vendar protestantje na Avstrijskim sami svoji, ko nikjer tako ne, in katoličani so dobili konkordat! — Odgovor: Nič družiga to ne pomeni, kakor popolnoma razvezanje in razberzdanje judovskega „konfesijona,“ zlasti njih vsestransko pravico za kupovanje in prodajanje zemljiških posestev. V tem se prav in popolnoma pojasnuje ravnanje in pisanje večiga dela avstrijskih časnikov in dopisov v tuje novine, zraven pa še v tej tehtni resnici, de je periodiško časništvo avstrijskiga cesarstva skor vse — naravnost in postrani — v judovski oblasti. Ta „četerta moč v državi,“ kakor pravijo, je na Avstrijskim postala judovska moč, in jud nad njo vradniško čuje. Judje posebno zdaj svet podučujejo, kaj de je od konkordata ljudem misliti, oni jim ga tolmačijo, oni popisujejo to stalno državljansko pogodbo ko zapopadek vsiga zastaraniga praznovstva, ko gotov pogin Avstrije. Nikoli ni bila njih goreči skerbnosti posebna želja zaznati za pospeh in napredek Avstrije; po čemur pa vsaki dan iz globočine pers kričé kakor po edinim in pravim avstrijskim zdravilu, je zatajevanje konkordata, odpravljenje skopušnih postav, in vpeljanje obertnijske prostosti. Potem še le bi bila „vest“ judovskiga „verstva“ popolnoma rešena.

Marsikdo se je že mende čudil temu posebnemu divjanju zoper konkordat, ki pa ravno juda le s čerkico ne omeni. To je res, ali konkordat vendar še eno kersansko plat na državi razodevlje, ktera utegne sicer judam vso pravico skazovati, ki bo pa z njimi zmiraj ko z narodam, ki je sam zase, ravnala in nikoli ne takó, kakor s katerim kersanskim verstev. To je, in ko bi bilo kersanstvo te države še tako le videzno, to je, kar današnjim judam ni všeč; in ob edinim tem kersanskim znamenji se tolikanj spotikujejo ti novotarni judje, de čisto pozabijo, de si morejo te v obsenčji kersanske države velikanske bogastva pridobiti, množiti in vživati, ki jih pa nasprotno zgolj natorsko-pravičenska in priležnijska država varvati v tacih ali tacih okolišinah ne bo imela morde ne volje, ne moči. Na Boruskim je še nekje ločina starovernih judov, kateri so mislili, de jim je treba očitno in slovesno ugovarjati zoper popolnoma osvobodjenje in enakopravnost judov (z družimi prebivavci namreč), zakaj kako lahko bi nespametna ošabnost njih ponovotarjenih bratov strašin konec storila in dokazala, de se je mnogoslavljen judovska premetenost edino le v tistih „očaskih“ tamotnikih ohranila. — Nekeršanska priležnijska ¹⁾ država svoje denarske hlapčone in pijavke še nar bolj čehlja in pusti, de se željna goba vsa napije; ob času pa jo bo stisnila in scejfrala in natorska pravica socialnih prekucij bo perve svoje žertve davila judovske denarske kraljice. —

Ako vse ne moti, je že celó nemški liberalizem ²⁾

¹⁾ Čudna beseda! Popotniga lista ji nisim podpisal, zatoraj jo prepustim, kakor marsiktero drugo, mili sodbi bravcov. Nemeec je skoval: Zweckmässigkeitsstaat, — država blezo, ki vse in edino le tisto hoče, stori in pripusti, kar se ji po njenih mislih ravno ta in ta čas prileže; ki je sama sebi pravica, sama sebi malik; se ne meni ne za Boga ne za hudiča. Pis.

²⁾ Po pomenu neznansko široka beseda, de je skor ni obseči; po domače bi rekel: liberalizem je samopašno mnenje — v prostotnih razmerah, razujzdano stezanje lastnih pravic glede slušnosti čez postavljene meje, posebno pa podložnih zoper vsaktero oblast stran zapovedovanja; sploh upornost zoper podložniški red, ki ga je Bog med svet zasadil. Zatoraj je liberalizem mnogostransk, versk in cerkvensk, državljansk, družinsk, poleg tega, kakor se meje krajšajo ali cerkveni oblasti, državi in deželski vladi in družinskemu predništvu. Verski je večidel nasledek znimarnosti prave vere in prerajeno dete njegovo je rado — potegovanje za enakopravnost judovstva z družimi kerseniki itd. Pis.

Naj pristavimo k sklepu: Kakor so posamezni zaterjeni grešniki milovanja vredni, so še veliko bolj cele ljudstva v takim stanu. V tem pomenu naj slehern ta spis sprejme, in kdor ima dobriga duha, naj bi tudi tega nesrečniga ljudstva v

od svoje razberzdate vertoglavnosti se spreobernal. Trezen pogled je sprevidil pajčevino abstraktne teorije, ostud in nejevolja, poleg okolišin tudi skerb za trebuh so stopili na njeno mesto. Celó v Allgemeinarici se zdaj večkrat, zlasti iz severne Nemčije in posebno iz Hamburga, dopisi bero od prevzetniga počenjanja judovskih novčarjev, kakoršni dopisi bi bili pred devetimi leti še lopsani ko čezgorski fanatizem. Taki odkritoserčni dopisi, pa liberalnih časnikov so toliko imenitniši, kdor pozna skrivno literarno masevanje, ki ga judovstvo nad nasprotnikom snuje; kdor vé za njegove pripomočke in poti in njegove ne zaničevane strahila. Saj so celo unidan žugali vredniku znaniga kratkočasniga „illustriraniga“ lista (fliegende Blätter), ker je sem ter tje judovske spakarije in smešnice vanj postavljali, ako se še enkrat kaj taciga prederzne, mu jih pet in dvajset in toliko „official“ na gerbo nasteti. Toliko manj pa judovstvo samó po modrim svetu ravna, de bi namreč tudi ono bolj mirovalo in natihama ostajalo, saj je vendar nar širji meje zadnjič preskočilo v Mostaratovi homatii.

Kakor je že znano, so judje o tej priliki skor po vsih zapadnih deželah ko mogoštvo zoper mogoštvo se obnašali. Niso samo naravnost do papeža samiga, ko glavarja rimske države, prošij pošiljali, ampak so tudi v severni Ameriki, na Angleškim, na Francoskim, na Boruskim, na Holanškim, na Sardinskim itd. diplomacijo zase nagovarjali. V Parizu so denar zbirali za „častno sablo“ vredniku plamenitiga in nezbožniga Siece-a, ki se je poganjal za njih reč z vsim ognjem dodelaniga nejeverca, dokler ni cesarska prepoved temu pričkanju konca storila. Zoper Veuillota, vrednika časnika Univers-a, njih nar hujsiga nasprotnika, so državni pravdnika sklicovali, in ko jim je bilo od te strani odrečeno, so Veuillota natvezli tožbo zavolj skrumbe in obreke. Nazadnje so po francoskih casnikih pertili, de bodo splošno kreditno ali posojilno odreko osnovali zoper vlado papeževo; de se že med vsimi judovskimi denarskimi pervaki po Francoskim in po Nemskim zveza roti zoper papeža, ki bi se mogel neki kmali podati (vsaj tako so mislili), kadar njegova vlada nobeniga véonarja več na posodo ne dobi; in to bi se tudi neki lahko zgodilo, pravijo, ko bi le hotli bankni velikaši Rothsild, Pereire, Mirès, Milhaud, Delamare, Fould, Solar, Baruch, Javal itd. itd. Zgolj zaupni možje in nar imenitniši podpore cesarskiga denarstevniga zistema, večí del tudi posestniki vladnih in vradnih časnikov na Francoskim. —

Opomnili smo ne enkrat, de mora Mortaravska pravda reševana biti poleg države, v kateri so cerkvene postavbe tudi državne, in morajo tudi biti. To in le to samo stori državo kersansko ali katoliško v pravim pomenu. Sihmal je še samo ena država taka, namreč rimska. Vse druge zapadne države so sihdobske ali moderne, ki se le po večí ali manjši meri kersanskih spominov ali sprevezetih konkordatov ločijo itd.

Z eno besedo: zgolj zoper obstanek rimske, — zoper obstanek tedaj edine še kersanske države — je judovska zloba v poslednjim repenčenji pihala. Vodivna njih misel je bila ravno tista, kakor v naskakovanji zoper avstrijski konkordat, namreč: odsihmal naj nobene kersanske države več ne bo, se po videzu ne, zato mora napred deželsko vladarstvo papeževo za vselej poginiti.

V Mortaravskim prepiru je bila ta misel in želja nar bolj določno izgovorjena, in pogled na politiške stranke, ki se sučejo okoli „italijanskiga vprašanja“ (kakor sedanje homatije imenujejo) natanko razkaže pravotne tovaršije judovskiga hruma zavoljo Avstrije in Rima. — Nefandum scelus Israel audet. Gorje ubogim judam, kadar vihra čez-nje pride! In kje bodo pribežališa iskali? Kakor zgodovina uči, pri

molitvah ne pozabil. Morebiti pa vendar jame nastajati čas, ko se bodo jeli tudi judje nagibati k luči resnice, ker enkrat se bo le zgodilo, in kdo vé, kako deleč ali kako bliz je konec sveta? Vr.

ravno tisti cerkvi, v ktere pogin se zdaj zaprisegajo in znašajo mošnjo in kurjavo. Tode če več bodo nanесли, huji jim bo germada gorela!" — Tako imenovani časnik. Rogač.

Bogostovno in jezikoslovnovprašanje.

Katoliški nauk od gnade Božje se šteje med poglavitne resnice svete vere. Med resnicami, ktere mora vsak človek verovati, ko se pameti zavé, če hoče zveličan biti, je šesta tista: „de je gnada Božja k zveličanju potrebna, in de človek brez gnade Božje nič zasluženja vredniga za večno življenje ne more storiti.“ Vender ravno ta resnica se v naših dozdanjih katekizmih razlaga le celo po malim. Je pa njen nauk zlo skrivnosten, in vemo, de se jih je že od časov sv. Avgustina mnogo v njem motilo; pa ravno za tega voljo je obilniše podučenje za to stran bolj potrebno. Kolikor pa je nauk skrivnosten, ga vender tudi priprosti kristjan zamore toliko umeti, kolikor mu je potrebno za pravo pobožno življenje.

Če pa nauk od gnade Božje hočemo prav razlagati, moramo dobro razločiti, de je gnada Božja dvojna. Ena se po našim sploh imenuje posvečujoča, latinec pravi *gratia sanctificans* ali tudi *habitualis*; ko bi beseda ne bila nenavadna, bi se po naše reklo stanska gnada. Letá gnada namreč dušni stan ali stanje človekovo spreminjuje, boljša, Bogu prijetno dela, ker človeka opravičuje, ga dela otroka Božjiga in dediča nebeškiga kraljestva. Kako pa se utegne po slovensko tista gnada imenovati, ktero latinec imenuje *gratia actualis*, ktera človeku pomaga k pravimu kersanskimu življenju in djanju, ktera mu razsvetljuje um, uči in nagiba voljo po volji Božji ravnati, po kateri se njegove dobre dela začenjajo, spolnujejo in dokončujejo?

Utegnil bi kdo reči: čimu posebniga imena, de imajo ljudje le pravi zaumek ali zapopadek od tiste gnade? To bi bilo vse prav, pa pravi zaumek je dostikrat tesno zvezan s pravim imenam; in dostikrat sim skusil, ko se ime pogresa, de pomanjkuje tudi praviga spoznanja. Torej sim nauk o tisti gnadi, ktera je človeku k dobrimu djanju potrebna, tudi pristavljaj k navadnimu katekizmu, in sim jo imenoval djansko gnado. Nektere sim slišal, de so tisto gnado imenovali delavno gnado; pa ta beseda se mi ni zdela primerjena, ker ta gnada Božja ne dela sama, ampak s človekovo pravo voljo vred. Beseda delavna gnada, bi na drugi strani kmalo utegnila to pomeniti, kar latinec pravi *gratia efficax*. Kakošne misli so drugi?

Naj se to vprašanje nikomur ne zdi nepotrebno. Kolikor že se predelujejo slovenski katekizmi, pred ali potlej se bo treba obrniti na katekizem, kteri svete nauke po bolj popolni poti, in z bolj lahno, in razumno, in zraven tudi v bolj kratko besedo razlaga. Kdor mora otroke učiti, kteri znajo le malo, ali kteri ne znajo celo nič brati, več, kakošen trud in terpež je, jih napeljati do nekoliciga znanja pri dozdanji besedi in podobi našiga katekizma. Kaj pripraven je tisti katekizem, ki ga je izdalo rezensko ali regensburško škofijstvo; vpeljan je po nasvetu naših prečastitljivih škofov v nemškim jeziku v prvim razredu realnih in gimnazijalnih šol; za rabo ljudskih solah je ravno tisti katekizem prav primerno okrajšan. Ta katekizem je prestavljen v češki jezik po slavnim Janezu Jirsiku, budjejeviškim škofu; pretolmačen je že tudi v ogerski jezik — ne vem že, po katerim častitljivim škofu? in po društvu sv. Štefana je sploh namenjen za ljudske šole. Zakaj bi se ta katekizem tudi ne prestavil v slovenski jezik? Upajmo, de se bo ta želja skorej začela spolnovati. Hicinger.

Šolarčki v Ameriki

spoznavavci sv. vere.

V Boston-u na Amerikanskim morajo katoliški otroci

v take šole hoditi, ktere so tudi za protestante ali za vsako vero, ker so katoličani premlačni, de bi svoje lastne šole napravili. Pred nekimi tedni je v neki taki šoli učenik katoliškiga fantiča neusmiljeno pretepal, ker ni hotel 10 Božjih zapoved po protestanskim ali luteranskim svetim pismu moliti. Njih sveto pismo je namreč skazeno in popačeno. Tega šolarček zato ni hotel, ker sta mu bila njegov katoliški oče in pa katoliški duhoven prepovedala. Ti prepovedi se ni čuditi, ker luterani so Božje zapovedi tako skazili, de prvo v dve delé in v nji češenje svetih podob zaveržejo, ko je v sv. pismu le samo rečeno, de jih moliti ne smemo. Zadnji dve zapovedi pa zopet v eno zdergnejo. Uniga revčka fanta je tedaj podučenič Cooke (reči: Kuk) zavoljo tega neusmiljeno pretepal, in fantek je bil mučenček ali marternik svoje vere. To pa ni bilo zadosti, temuč so vse katoliške otroke iz šole vergli, ki jih je bilo 243. Tudi le-ti namreč niso hotli s protestanskimi otroci peti luteranskih pesem in psalmov in njih očenaša moliti. Ta reč je po vsim mestu velik šum napravila. Katoliški škof Fitzpatrick so šolstvu pisali in obnašan otrok iz katoliškiga ozira popolnoma opravičili. In res, kakošne proste šole za vse verstva so to, ako hočejo vse otroke pod luteransko kopito djati? Ne vé se še, kako se bo ta reč izšla. Oče terpinčeniga fanta je učenika tožil; bojé se pa, de ne bo kaj opravil, ker tožencov besednik silo napada katoličane, češ, de so deržavi nevarni, neznašljivi (intolerant)! Veselo pa je, de tudi velik del protestanskih prebivavcov v tem mestu ima previdnost in s katoličani vleče. Otroci druge proste ali občinske šole, njih 500, se očetu uniga fanta poslali veselo vošilo, de ima tako stanovituiga sina; za njegoviga sina pa „zlat malteški križ,“ z napisam: „Zvest svojimu očetu in svojimu Bogu.“ Rekli so otroci očetu, de si bodo vsi prizadevali, posnemati prelepi zgled njegoviga tako serčniga sina. Ime tega maliga katoliškiga junaka je Tomaž Whall (reči: Huál).

Ogled po Slovenskim in dopisi.

Iz Ljubljane. Kakor iz družih okrajn cesarstva, je šlo tudi iz Ljubljane poslanstvo na Dunaj pred svitliga cesarja. Njih veličanstvu odkritoserčno vdanost, vérnost in ljubezen naše dežele naznanit. V ponedeljik so imeli pred cesarja priti. Odborniki so: Gr. Hohenwart, prečastitljivi veliki namestnik in stoljni proš gospod Anton Kos, in za mesto gosp. Guttman.

Iz Ljubljane. V pričujočih in nastajočih občnih in posebnih deželnih potrebah se je jel domorodni duh veselo razodevati. Vse hrepeni pomagati domačim sinovam, ki jih na vojski kaka britkost zadene. V ta namen je slavno ljubljansko gimnazijalno učeništvo naznanilo, de hoče z višjim dovoljenjem v mestnim redutu očitne govore, pouke ali pojasnila imeti, kterih čisti zneski so odmenjeni za Krajnce, ki bodo v pričujoči vojski ranjeni in obnemogli. Vhodnina za vse govore (kakih 5 al 6) je 1 gold. n. d. Tvarina tih poukov je iz zgodovine in slovstva z oziram na sedanje okolišine. — „Laib. Ztg.“ pa zbira pomočke za unih 124 iz 17. regim. Hohenlohe, ki so bili nedavno pri Veroni zraven 23 mertvih ranjeni, ker sta se bila po nesreči na železnici dva vozovlaka terčila.

S Trate. 29. mal. trav. Z. „Danica“ letašnja je bila v nekim dopisu z Gorenskiga omenila, de si hočejo šolarji bandero Detinstva Jezusoviga napraviti. Tudi pri nas je bila že davno poprej beseda zavolj tega, in ta misel se je tudi v djanji spolnila. Šolarčki so bili silno veseli te nove naprave in obljubili so, de hočejo stroške poravnati po svoji moči. Tablo, ki je na eni strani Jezus z malimi otročiči, na eni pa sv. Alojzi, šolski patron, je zmalal verli samouk Štefan Šubic iz Poljan, vse drugo je prav prav lično napravil Janez Cof, delavec cerkvene oprave. V veči veselje in podbudo šolarjev smo imeli veliko saboto pred vstajenjem slovesno žegnovanje šolskiga bandera v pričó

šolske mladosti in veliko družih farmanov, pri kateri slovesnosti so bili nazoči tudi bližnji v. č. g. fajmošter in šolni vodja iz Poljan. V ponedeljek, sv. Marka dan, je že vihrala pri procesii v serčno veselje šolarjem.

Kakor že dve leti, hočemo tudi letas šmarnice na Trati zopet z veseljem pričeti v čast Božjo in Marije, prečiste Device, z vsakdanjo sv. mašo in litanijami pred šmarinim altarjem. V saboto zvečer pa pred izpostavljenim sv. Rešnjim telesam pete litanije lavretanske z eno verstico veseliga roženkranca, morebiti tudi kratko premišljevanje, in v nedeljo ob 5. zvečer, ker so farmani od deleč domá, de zamorejo do svita domú priti. Ker so pretečeno leto farmani veselo obiskovali in povzdigovali to slovesnost, se zanašamo, de bo ravno tako letas v čast neomadeževane Marije Device. **Z Bogam!**

Iz Kamnegorice. — Tukaj je navada, de se cerkveno opravilo pri porokah večkrat prav lepo in ginljivo obhaja, — in prav, saj takrat je naj imenitnejši trenutek za poročence in za vso rodovino. Taka slovesnost je bila tukaj 16. sveč. t. l. — Poročena je bila gospodična Amalija Kapus iz Kamnegorice z gosp. Anton Pospihal-am iz Ljubljane. Gosp. fajmošter J. U. so ženinu in nevesti prav lepo govorili na serce, in so med drugim tudi omenili, de ta kovacijski kraj že slovi čez 300 let, de je bila nevestina hiša že takrat znana med prvimi tremi todnimi hišami, — de so ti posestniki že pred 200 leti zaznamovani kot posebni dobrotniki pri zidanji te cerkve, de od te hiše piše tudi Valzavar, kako je bil tu prijazno sprejet, — de je bila ta rodovina toliko čislana, de je bila pred 150 leti povzdignjena v žlahtni stan. — Zraven pa so gosp. fajm. tudi lepo opomnili, de se žlahtni stan še le takrat prav požlahtni, če se z njim združijo tudi dušne prednosti: ponižnost, pobožnost in nedolžnost, in de se taki kinci naj lepi podajo in koristijo vsaki nevesti in družini itd. Tudi so vošili novima poročencema, de bi vedno veselo in zadovoljno živela v svojim novim stanu, kakor neka dva, ki sta bila že 50 let skupaj, in ktera so tudi oni v drugo tukaj blagoslovili.

Iz Pegave na Štajarskim se piše v „Hlas“, izverstin katolišk list v Bernu, od moravskiga mučenca Sarkandra. Po pismu iz Rima bodo sv. Oče proti koncu tekočiga leta Sarkandra za blaženiga razglasili v stoljni cerkvi sv. Petra, bodo njemu v čast pervikrat cerkveno molitev molili in sv. mašo Bogu darovali, in de bo pri ti lepi in sveti slovesnosti gorelo nad dvajset tavzent luč. S tem se bo začelo očitno češenje zveličaniga Sarkandra v katoliški Cerkvi. Imenitno je, de tega svetnika tudi na Štajarskim močno časte in imajo več njegovih podob, ker Sarkander se je v Nemškim gradcu učil bogoslovstva ter se pripravljaj na duhovstvo. Leta 1604 je bil stopil v to seme-nišo, in imenovan je bil posebna čast v Ferdinandišu ali Ferdinandovih velikih šol (praecipuum Ferdinandaei decus). V graških zapisnikih se nahaja z imenom Johann Fleischmann, ki ravno to pomeni, kar Sarkander, ker greška beseda *σαρξ* pomeni meso (Fleisch), *άνη*, *άνθρωπος* pa mož (Mann). Takrat so mnogi svoje imena v grešino in latinšino premenovali. Od Sarkandra je dokazano, de je bil po ocetu in materi Polak. (Bi bilo torej tudi mikavno zvediti, če se ni po poljsko drugači imenoval? Vr.) — Mali križček z Jezusovo podobo, ki ga je imel Sarkander takrat na persih, ko so ga krivoverci terpinčili ali martrali, je zdaj v rokah grofnje Marije Dietrichsteinove v Pegavi. Iz-haja pa od kardinala Dietrichsteina, ki je bil ob Sarkandrovim mučenstvu škof v Olomovcu in je ta dragi spominik zapustil svoji rodovini z napisom: „Reliquiae Sarkandrinae.“

Na Dunaji, 8. majnika, † — Med pergodki, ki zadevajo cerkveno življenje, je pač veseliga spomina vredin tudi ta, ki spada v zdanji mesec in v zdanje viharno življenje, to je, vesele opravila k presveti Devici Marii. Obhajajo se po več cerkvah veliciga mesta z daritvijo sv.

maše, s petjem in pridigami, ki segajo v Marijno življenje. Pri OO. jezuitarjih razlaga ob 6. popoldne v. č. O. Patis, sloveč pridigar, z nenavadno zgovornostjo imenitno pesem: „Magnificat“ vse po besedi, in vnema s pripravnimi dokazi in zgledi poslušavce k nasledovanju Marije Device. Ker so dandanašnje nastopili res hudi časi, in se ne vé, kako bo vse to jenjalo, de zopet mir dobimo, je bilo tudi koj v začetku oznanjeno, v kateri namen naj kristjani še posebej to pobožnost obhajajo in darujejo. Ljudi dohaja dosti, in viditi je, de je to lepo opravilo vsim, ki ga poznajo, res pri sercu. Marijni altarji so kej lepo in umetno napravljeni in razsvitljeni. — Belo nedeljo je bil s priznien bran pastirski list dunajskiga kardinala in nadškofa, v katerim govori od sedanje vojske, nje vzrokov in namenov, potem de naj vsak pridigar ljudstvu po svojim še sedanji stan razloži in verne k molitvi opominja, in de naj duhovni pri sv. maši privzemajo še molitev „ob vojski.“ — Opomnil pa bi tu rad, de se kristjanam malo spodobi, od sovražnikov govoriti, kakor bi ne bili več ljudje, jih strastno z vsimi mogočimi pritikleji nadevati, in, tako rekoč, dušno jezo vneti in gojiti. Po mojih mislih ne more ne časnikar ne govornik, ki tako razujzdano piše in govori, kakor bi se bile klepetulje sperle, dobriga stanovito pospesiti. — nazadnje pa Cerkev terpi, če se še drugo posamezno kavsanje začne. *) Veliko več pa mi je dopadlo, kakor je nek pridigar tukaj rekel, namreč de je treba za zmotene brate moliti, moliti k Gospodu vojskinih trum, de bi jih On pomiril in zopet prijatle storil. Mirno razlaganje in opomba na keršansko dolžnost imate saj navadno večjo moč, kakor tisto nespametno huskanje in draženje. Tode to, kakor vsak dobro vé — vse ad adificationem, ne pa ad destructionem. — Sliši se pogostama, de sem ter tje zelo jude napadajo, ne vem za gotovo, zakaj? Res pa je, de pravijo nekteri Nemci, de jih preganjajo kristjani in pri njih kar nič ne poznajo tega kar vsakimu cloveku gre. Sodite pa sami! — Tudi je nesramno in potuhnjeno, kar se zmirej pišejo in med svet trobijo, de se je vojska vnela le zavolj konkordata itd. Na vse zadnje bomo v njih veči in hujsi sovražnike imeli, kakor na vojski, ker nas še v naj svetejsih rečeh v miru ne pusté. — Iz vsih mest in krajev dohajajo adrese zveste vdanosti do našiga svitliga cesarja; — veseli me, Vam tudi kranjsko poslanstvo naznaniti. Vstanovile so se že tudi društva, bolne vojake podpirati, kar je res hvale vredno in pravo keršansko delo, in za ktero bi se tudi na Slovenskim dosti dobrih sere našlo, vsaj je toliko bližnjih ali daljnih rojakov na vojsko šlo. Tudi je že prvo kardelo prostovoljcev odrinilo in drugo bode kmali. Sicer pa bogateji in drugi, vsaki po svoji zmožnosti, pokladajo prostovoljne darove na darilnik ljube domovine, in tako „unitis viribus“ v nevarnosti pomagajo. Vse drugo po navadi, razun vprasanja: „kaj bo?“ **Z Bogam!**

Iz Jablunke se serčno zahvaluje dobra duša, M. Bonaventura, za nektere goldinarje, ki so ji bili zopet nabrani po „Zg. Danici“ in poslani. Pravi, de je bila prav pri koncu in bi v saboto ne bila mogla izplačati cerkvenih delavcov, ako bi ji ta pomoč ne bila prišla.

Razgled po keršanskim svetu.

„Kat. list“ napoveduje pastirski list kardinala vikšiga škofa zagrebškiga, v katerim nj. svitlost bistro razlaga vzrok, začetek in pravičnost sedanje avstrijske vojske. Avstrija je namreč vse blage pomočke zastonj poskusala, de bi se ognila vojske; torej je mogla zavolj svojiga poštenja, posestva, neprelomljivih zavez, varnosti občinskiga reda na noge stopiti zoper nasprotnika, ki je že pred 10 leti zavolj svoje nezvestole na bojišu občutil avstrijsko

*) Ta je pač resnična. Kristjan naj povsod in vselej po keršansko misli, govori, želi in dela. Naj se ne veseli strašniga vojsk-niga klanja in streljanja; temuč naj za ljubi mir zdibuje k Bogu.

moč, pa tudi neprimerno dobroto in velikoserčnost našiga svetiliga cesarja, pred katerim je premagan in v prah ponižan bil, in so mu na samo besedo odpustili in z njim mir storili. Vender od tistiga časa ta nasprotnik ni nikoli prejenjal, očitno in natihama z vsimi pomočki sovraštva, potuhe in kovarstva avstrijske vlade žaliti, in potem se zartoti zoper njo z vsimu svetu znanimi prekucuh. Torej ob tem hudim času kardinal opominjajo svoje častito duhovstvo k zvestobi, vdanosti, zaupnosti in radodarnosti do visoke vlade, in de naj k ravno temu tudi vernike spodbudujejo, kateri narod je že tako zavoljo svoje zvestobe slavno znan. Potem napovedujejo tudi primérne molitve za pomoč Božjo.

V Virzburgu je mesca sušca umerl kupec Kaiser iz Saksonskega. V misel ga vzamemo zavolj neke posebne okolišine. Ta mož je lansko leto s parnikam „Austria“ popotval v Ameriko. V strašni nesreči s to barko je štiri ure med življenjem in smertjo na nekim brunu po morji plaval, dokler ni bil otét. Takrat je bil neki obljubo storil, de bo v katoliško Cerkev prestopil, ako ga Bog reši, in malo pred smertjo je res obljubo spolnil. Naj se tedaj iz tacih dogodb vesoljni svet prepriča, kako imajo protestantje in vsi krivoverci globoko v sercu zapisano, de njih vera ni prava, ampak le katoliška je zveličavna. Kdaj pa je, na pr., katoličanu v takim strahu prišlo v misel, de bi k drugi veri prestopil? Ali bodo ubogi zmotenci začeli že enkrat misliti, ali nobenkrat ne?

Milanski viksi škof gr. Romilli so umerli 7. t. m.

S Kahire je profesor dr. Tischendorf v Lipsii naznanil saksonskemu ministru Falkensteinu, de je našel v samostanu Mojzesove gore silo staro greško sv. pismo, ktero je bilo neki v 4. stoletji pisano, kakor on misli, prav kakor kodeks vatikanski. Ta rokopis obsega znamenit del stare, in vso novo zavezo. Na koncu skrivniga razodenja je celi list sv. Barnaba. Zraven tega je našel rokopis, ki obsega prvi del „pastirja Hermoviga,“ očeta apostolskega, kteriga izvorni spis so prav do tihmal zgubljen šteli, ki je pa tukaj v svoji izvornosti. (Čas.)

Vse frančiškanske samostane v Ameriki je Rim zedinil v eno varstvo ali kustodijo, kakor je tudi v Palestini in Egiptu. Varh vsih posameznih samostanov je v. č. O. Oton Jair v Cincinnati.

Na Kitajskim se katoliškim misijonarjem se zmiraj hudo godi, desiravno je njih cesar v pogodbi s Francozi in Angleži obljubil, de bo ondi keršanska vera odsihmal mir imela. Apostelski namestnik Danicourt piše iz Kin-Tu-a, de veliko semeniša, ki mu puntarji niso žaliga storili, so ga kitajski cesarski 2. roznika lanskiga leta do čistiga razdjali. Njega in pa še eniga misijonarja pa so za lase in obleko zgrabili in ji v neki malikovavsk tempelj vlekli. Neki nevernik ji je z dobrimi besedami rešil, ko so že meči nad njima švigali. Zdaj ji vlečejo med kričanjem in vpitjem k velikimu vojvodu, 3 ure deleč. Na potu so poropali apostelskimu namestniku suknjo in skofovski perstan. Vojak mu verže verigo krog vratú in jima roke na herbtu skupaj zadergne, kito z dolgimi lasmi, kakor jo tamkej nosijo, pa so jima v konopec zavozljali in k mizi privezali. Bolečine so bile silno hude! „Ketina na roki,“ pravi dalje, „je bila tako zategnjena, de so mi bile roke kmalo merzle in neobčutne. Po veliko prošnjah me je vojak odvezal, mogel sim mu pa zato svoje nogovice dati, in drugi mi je čevlje vzeli.“ — Čez 3 ure pred mandarina pripeljana, sta mogla klečé pred njim zaslišanje opraviti. Po mnogih zvijačnih vprašanjih se je mandarin prepričal, de ni puntar, je bil viditi zadovoljen, in ga ukaže izkleniti in se mu vsesti. Zdaj prosi mandarina, de bi eniga izpustil, de bi mogel iti gledat, kako je z rejenci iz semeniša. Rekel mu je pa, de to še ni dodelano. Tode Bog je drugači obernal. Ponoči od vsih strani zaženó vpitje: Puntarji, puntarji! Vse gre križem in beži, ljudstvo in vo-

jaki, — in tako sta bila tudi misijonarja rešena, ki so ji zato priderževali, de bi bili dobili bogato odkupnino. Tode že 14. rozn. sta se mogla zopet skrivati po hribih in votlinah. Potem spet mir. Božja roka je hudo zadela Kino. Še zmiraj je vojska med cesarskimi in med puntarji. Zlasti po južnih krajih je zmiraj vojska, ropanje, mor in požiganje. Lansko leto so kristjanam 4 cerkve požgali, 3 do dna razdjali, njih 9 poropali itd.

V Cochinchini je še zmiraj žalostno. Misijonarji se morajo vedno po naj pustejsih kotih skrivati, in so ločeni, de eden za drugiga ne vedó. Neverniki so že veliko cerkev in misijonskih hiš poderli, in ako kristjanje po svojih vaseh le nar manjši čutilo razodenejo za ptujce, to je, za Francoze, ki so prišli jim pomagat, jih neverski briči strašno terpinčijo. Po cestah križev namečejo, de bi jih kristjanje taptali. Torej si celo iz svojih hiš ne upajo kristjanje in so v vedni britkosti, de jih bodo jetnike odpeljali, kakor se je že 109 spoznavavcam dogodilo. Francoska vojašina, ki je bila tje poslana, kristjane rešit, je sicer že premagala vterjeno mesto Saigun v Kamboji in se pripravlja na glavno mesto Hue; zdaj pa je mende nazaj poklicana, in bojé se, de zavolj té nesrečne vojske v Evropi bo vse djanje Francozov v Cochinchini brez sadú, in de bodo ubogi kristjani še večí stiski izdani.

Pomladne misli.

Ko gledam rože pisane,	Ko gledam dole in gore,
Ko slušam pticev pesmice,	Planinske hrame in kopé,
Sercé na prosto mi želi,	Tje gori serce mi želi,
Med cvetje, petje hrepeni,	In čiste sape hrepeni,
Si hoče plesti venčike,	Vedril tam gori bi duha,
Vesele peti pesmice,	Spominjal bolj se Stvarnika,
Oh cvetje, petje sladki dar,	Samota duši moč daje,
Mi vlivas v dušo rajski žar! —	Odpravlja ji nadloge vse. —

Ko gledam zlato zarijo.

Večerni svit, večernico,

Močnejše tolče mi serce.

In v glavi misli se verste.

Odločen skoraj od svetá

Zdihujem polen upanja:

Oh tam je pravi, srečni dom.

Kjer truden, zdelan več ne bom. Praprotnik.

Duhorske zadere.

V ljubljanski škofii. Gosp. Ant. Jerzinovič, ekspozit v Harijah pride za ekspozita v Postenje; g. Juri Stenko, ekspozit pri st. Mihelu v Nadanjeselu, za namestnika na izpraznjeno lokalijo sv. Goro nad Zagórzjem; g. Jož. Grad, duh. pom. na Kerki, za ekspozita v Harije; g. Jern. Vožnar s Kostanjevice v Metliko; g. Jož. Meglič iz Knežaka v Čatež; g. Mih. Skubic s Prema v Knežak.

V lavantinski škofii. Prečastiti gospod Mihael Pikel, stolni korar so izvoljeni vodja škofijskega semeniša; — preč. gosp. dr. Janez Wošnak, stolni korar pa začasni viši ogleda ljudskih šol. — Cast. gosp. Anton Wrečko, vojaški kaplan pri pešn. regimentu Kinski, je prestopil v enaki službi k mornarstvu; na njegovo mesto pa je stopil gosp. Karl Ripšl, kurat v Šmiklavžu poleg Laskiga. — Gosp. Matija Stagoj je postavljen za namestnika v Šmiklavžu, in gosp. Karl Terjašek za kaplana v Teherje.

Mili darovi.

Za afrikanski misijon:

Mica Korent 1 gold. Matija Goršek 1 gold. Dobrotniki v Gorici po v. č. gosp. Jož. Furlanitu 16 gold. 25 kr. Z Rake 26 gold.

Pogovori z gg. dopisovarci.

G. J. F.: Hvala! Podobice bomo Vam poslali. — G. A. N. v St.: Danico bote še dobili, čeravno morebiti ne vsih listov. — Ako bi kdo želel prodati letasnjó „Danico“ od perve četerti leta, naj jo pošlje v Blaznikovo tiskarnico.